

Триндяк І. М.,
викладач кафедри іноземних мов
Національного університету «Львівська політехніка»

ХАРАКТЕРНІ РИСИ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ГАЗЕТНИХ ТЕКСТІВ

Анотація. У статті визначено й охарактеризовано специфіку англійських та українських газетних текстів. Звернено увагу на граматичні, синтаксичні та стилістичні особливості преси. Описано використання різноманітних лінгвістичних засобів у текстах газетно-публіцистичного стилю.

Ключові слова: газетний текст, граматичні, синтаксичні та стилістичні особливості, преса, лінгвістичні засоби, газетно-публіцистичний стиль.

Постановка проблеми. Нині практично неможливо уявити сучасне суспільство без преси, яка є невід'ємною частиною культурного та духовного життя людини. Будучи розрахованою на величезну читацьку аудиторію, періодика впливає на культуру мовлення. Як відомо, газетні тексти є своєрідним інформатором та індикатором усього нового, адже у них подаються відомості щодо різноманітних змін і подій, що відбуваються в будь-якому куточку світу. Саме тому проблема вивчення особливостей текстів газетно-публіцистичного стилю є важливою й актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мова газет і журналів є різновидом мови масової інформації в її писемній формі. Вона насичена штампами, тобто готовими зворотами, часто у вигляді цілих невеликих речень.

Мова текстів газетно-інформаційного стилю та її особливості – постійний об'єкт вивчення лінгвістів. Зокрема, над проблемою дослідження характерних рис мови преси працювали такі вчені, як Д.Х. Баранник [1], М. Гладкий [2], О.Ю. Дубенко [3], В. Костомаров [4], А.І. Мамалига, В.В. Різун, М.Д. Феллер [5] та ін. Проте проблема не є цілком вирішеною, а тому **мета статті** – визначити й охарактеризувати специфіку англійських та українських газетних текстів, звернути на увагу їхні граматичні, синтаксичні та стилістичні особливості, описати використання в них різноманітних лінгвістичних засобів. Методи, що застосовувалися нами в процесі роботи для досягнення поставленої мети, включають: метод лінгвістичного спостереження й аналізу, дискурс-аналіз, зіставно-типологічний метод.

Виклад основного матеріалу. У сучасній лінгвістиці немає чіткої усталеності щодо визначення стилю мови газет і журналів. Науковці пропонують різноманітні назви. Найбільш вдалою, на нашу думку, є назва, запропонована Т. Коць – газетний, або газетно-публіцистичний стиль [6].

Текстам газетно-публіцистичного стилю притаманні такі риси, як: 1) наявність суспільно-політичної лексики та перекладу лексики інших стилів; 2) економія мовних засобів і лаконічність викладу в поєднанні з інформаційною насиченістю; 3) використання типових для стилю мовних стереотипів і кліше; 4) відбір мовних засобів за принципом їх зрозумілості; 5) жанрова різноманітність, а отже, різноманітність стильового використання мовних засобів. Водночас, на думку лінгвістів, особливості текстів газетно-публіцистичного стилю вар-

то поділити на дві групи: екстралінгвістичні та лінгвістичні. До основних *екстралінгвістичних* чинників слід відносити сферу спілкування, специфіку медіа-каналу, а також особливості аудиторії та невербальні комунікативні засоби [2, с. 145–150]. Виокремлення екстралінгвістичних чинників пояснюється тим, що особливістю газетно-інформаційного стилю є бажання вплинути на читача, тобто не лише поінформувати його, а й змінити його погляди чи сформувати нові. До *лінгвістичних* особливостей текстів газетно-публіцистичного стилю належать: 1) вживання оцінної лексики, яка має яскраве емоційне забарвлення; 2) наявність великої кількості кліше та фразеологічних одиниць, скорочень; 3) використання іншомовних слів, неологізмів, а в деяких випадках навіть історизмів, функцією яких у статтях на актуальні теми є проведення історичних паралелей [7, с. 256].

Основними стилістичними принципами організації мови преси є поєднання стандарту й експресії, а також економія мовних засобів за рахунок комунікативно менш важливих фрагментів повідомлення. Також до характерних рис публікацій преси вчені зараховують ретельну продуманість вживання слів і логічну чіткість синтаксичних конструкцій.

Серед усіх лінгвістичних засобів, характерних для періодичних видань, важливе місце займають кліше. Зокрема, в англійських текстах газетно-інформаційного стилю часто трапляються такі звороти: *growing / knotty / main problem, debate issue, large majority*.

Це підтверджується багатьма прикладами:

*The Essential chief recalls being rear-ended recently by some-one texting – a **growing problem** he says could be solved with artificial intelligence* [8].

*In a speech to a conservative think-tank on September 5th, Ms Haley indicated that Congress should be allowed to **debate the issue*** [9].

*Closing the borders would have “upset a **large majority** of citizens”, according to Robin Alexander, a journalist for Die Welt who has written a book on that time. Crowds cheered the arrivals at Munich’s station* [10].

Для україномовної періодики також характерне використання мовних кліше, наприклад, таких як: нагальна проблема, за офіційними даними, комфортна перемога, великий резонанс, серйозний успіх.

*Назріла **нагальна проблема** обговорення на загальнодержавному рівні стратегії розвитку вітчизняної освіти і науки на найближчу і довгострокову перспективу, вважають члени президії* [11].

*На виборах до Бундестагу 24 вересня ХДС світить чергова **комфортна перемога**, після чого вона стане на чолі ще однієї коаліції із СДП або ВДП і «Зеленими», або із тими й тими* [12].

*Операція принесла **серйозний успіх** Девіду Макленна-ну, виконавчому директоріві Cargill із 2013 р., який перебрав*

керівництво компанією саме в той момент, коли щедрі для сільського господарства десятиліття підходили до кінця [13].

Оскільки однією з основних функцій текстів газетно-інформаційного стилю є експресивна, тобто функція впливу, це спричинює нагальну потребу публіцистики у запозиченні виразних засобів із художнього стилю. Автори статей використовують прислів'я, приказки та фразеологічні звороти як невичерпне джерело мовної виразності:

Варіантів залишилося тільки два: пан або пропав [14].

"I don't blame them for this – that's the nature of our political culture, and if I had to carry the banner for eight years of George Bush's failures, I'd be looking for something else to talk about, too", he continued [15].

Вищенаведені приклади підтверджують, що фразеологізми є важливим складником текстів газетного стилю, адже вони є запорукою специфічної образності й експресивно-емоційної насиченості мови преси.

Також для англійських та українських видань характерним є постійне використання аббревіатур як порівняно нового структурного типу слів, які, до речі, вживаються в різних стилях мови. Оскільки економія мовних засобів є однією з найважливіших рис, притаманних пресі, то наявність у ній складноскорочених слів є цілком виправданою. В англійських текстах зустрічаються переважно буквені аббревіатури, зокрема EU (European Union), CEO (Chief Executive Officer), UNO (United Nations Organization), IMF (International Monetary Fund), GDP (Gross Domestic Product). Про це свідчать такі приклади:

A study published this week by the IMF finds that eight of the 12 fastest-growing economies in Africa in recent years did not rely on natural resources [16].

Since 2010, net emigration has fallen in nine of the 11 post-communist EU members [17].

В українських публіцистичних текстах зазвичай вживаються буквені аббревіатури, зокрема МЗС (Міністерство закордонних справ), НБУ (Національний банк України), ОБСЄ (Організація безпеки і співробітництва в Європі), МОК (Міжнародний олімпійський комітет), ХДС (Християнсько-демократичний союз); уламкові, такі як Мінтранс, Мінфін, Кабмін; усічено-словесні, наприклад, Укрсоцбанк, Держбюджет, Генпрокуратура:

Місцевий кандидат від ХДС запрошує канцлерку на сцену [12].

У четвер, 31 серпня, НБУ презентував мобільний додаток «Українська гривня» [18].

У середу, 27 вересня, Кабмін схвалив проект закону про корпоративне управління в державних банках [19].

Власником Укрсоцбанку стала люксембурзька компанія [20].

Зважаючи на соціальні, культурні, політичні й економічні зміни в суспільстві, англійська й українська мови постійно збагачуються неологізмами. Неологізми, зокрема okazionalizmi, доволі часто вживаються в газетно-публіцистичних текстах обох мов, адже преса швидко реагує на зміни в економіці, політиці, спорті, культурі та житті суспільства загалом.

Late on Tuesday Cornwall Council issued this statement, following the talkathon about who should be there turning officer for elections to chose a Devon and Cornwall Police Commissioner [21].

Газети Німеччини, де нині мешкають і тренуються боксери, кричать, що у німців – кличкоманія, але куди їхній кличкоманії до нашої [22].

Крім того, в українських та англійських текстах газетно-інформаційного стилю присутні сленг і жаргонізми. На

думку В.Г. Костомарова, часте застосування у пресі жаргонної, просторічної лексики можна пояснити тим, що у сучасному суспільстві нелітературні (часто кримінальні) групи, люди без глибоких і чистих коренів створюють замкнену псевдоеліту з достатнім рівнем багатства і влади, щоб розповсюджувати свої корпоративні смаки [4, с. 47].

Варто зазначити, що жаргонізми та сленг наявні насамперед в усному мовленні, яке значною мірою впливає на різноманітні жанри публіцистики. Вищезгадана специфічна лексика додає мові періодики певної експресії, тому видавці часто використовують її, аби привернути й утримати увагу читача:

"It's going to be a wonderful day without that nutter clogging up Twitter with his nonsense for the whole day", Lord Sugar said of his frenemy [23].

Братва добре усвідомлює, що запорука її успіху та її загальної існування криється в збереженні саме такої моделі співіснування, і жодним чином не дозволить її змінити [14].

Як зазначалося вище, до основних стилістичних принципів організації мови періодики належить поєднання стандарту й експресії. Проте варто зауважити, що англійська публіцистика загалом є більш стандартизованою, а українська – більш експресивною. Для останньої характерне частіше вживання різноманітних стилістичних прийомів, зокрема гри слів:

Арт-обстріл. Сьогодні у Львові в Українському товаристві охорони пам'яток історії та культури, який знають як Палац Сапіги на вулиці Коперника, 40а, відкривається мандрівна виставка «Митці – воїнам» [24].

У цьому реченні ми спостерігаємо графічне виділення потрібного компонента слова, а саме – відокремлення за допомогою дефіса частинки «арт». Це потрібно для того, щоб увиразнити її асоціативний зв'язок з іншою мовною одиницею – прикметником «артистичний», а не «артилерійський», якби лексема «артобстріл» була б написана разом.

Також в українських текстах газетно-публіцистичного стилю доволі часто вживаються перифрази, зокрема такі: *легені планети – ліси, місто Лева – Львів, чорне золото – вугілля, або нафта, блакитне паливо – газ, стати на рушничок щастя – одружитися, блакитне паливо – газ*. Підтвердженням слугують такі приклади:

Місто Лева описують як привітне європейське місто [25].

Стартова ціна не лише не містить дисконту, а й не враховує поточного стівідношення між цінами на добрива та блакитне паливо [26].

Цього разу народні обранці теж не забажали порушувати прадавнього звичаю і свій перший робочий тиждень в новому році вирішили не перетворювати в свято трудоголіка [27].

Як відомо, українська періодика традиційно характеризується більшою стильовою однорідністю, на відміну від англо-американської, яка чітко поділяється на т. зв. серйозні газети та журнали, в яких розміщені змістовні аналітичні матеріали та надається оцінка експертів стосовно актуальних питань, і популярну пресу, в якій зазвичай висвітлюються проблеми, цікаві пересічному читачу. Першому типу властиве дотримання нормативної англійської мови, другому – заштампованість і лексико-синтаксична спрощеність. Також мова статей популярної преси інколи характеризується поєднанням зниженості стилістичного тону з ненормативними мовними формами. Йдеться, зокрема, про вживання іменників перед власними назвами [3, с. 107–108]. Наприклад:

Pop star Beyonce has surprised fans with a new single and video, released on Saturday to the Tidal streaming service, in which she is a co-owner [28].

Valencia goalkeeper Diego Alves saved two penalties against Atletico Madrid on Sunday, but who is Europe's best penalty stopper? [29].

Крім того, варто звернути увагу на уникнення в англомовних текстах газетно-публіцистичного стилю гендерно маркованих лексем, зокрема слів зі складовою *-man*. Це можна пояснити врахуванням гендерного чинника. В україномовних виданнях згаданий фактор відображається шляхом застосування подвійних варіантів.

Mrs Merkel's CDU manifesto is a perfunctory list of modest correctives, like 15,000 more police officers, increased child benefit, a new digitisation tsar and tighter rules on dual citizenship [10].

У Німеччини потужна економіка та вправна лідерка [12].

Ердоган – перший турецький лідер, який серйозно поставився до діаспори, і результат не забарився [30].

Крім того, особливістю текстів газетно-інформаційного стилю є переплетення книжної лексики та розмовної мови, тож в основі мови преси лежить книжково-повсякденна лексика.

Важлива роль відводиться наявності власних назв, термінів певної тематики та специфічних заголовків матеріалів. У газетно-інформаційному стилі дуже часто вживаються власні назви, що роблять повідомлення більш конкретним і співвідносять наведені дані з певними особами, установами чи подіями у певній місцевості. Через це у реципієнта мають бути певні попередні знання, які дозволять йому пов'язати назву з предметом чи об'єктом, що називається [31, с. 161]. Варто зауважити, що іноді власні імена представлені в пресі у скороченій формі: скорочення, невідомі для широкої аудиторії читачів, розшифровуються, а відомі – подаються без тлумачень. У текстах газетно-публіцистичного стилю використовуються також терміни, які, зокрема, стосуються політики, економіки та міжнародних відносин. Оскільки автори статей намагаються привертати увагу читача, зацікавити його та підштовхнути до придбання газети чи журналу, характерною ознакою цих видань є специфічні заголовки поданих матеріалів, котрі, складаючись із якомога меншої кількості слів, передають інформацію, про яку йтиметься далі. Слід зазначити, що в ролі газетних заголовків і підзаголовків іноді виступають фразеологічні звороти. Прикладом може слугувати підзаголовок «*Shop til you drop*» [32]. З одного боку, це можна пояснити прагненням до економії мовних засобів, а з іншого – до емоційного насичення повідомлень. В.Д. Ужченко вважає, що «виступаючи як згустки думок і почуттів, фразеологізми-заголовки завоювали мало не монополне право стисло формулювати основну думку твору, інтригувати читача, натякаючи на описуване» [33, с. 252].

Для текстів газетно-публіцистичного стилю обох мов характерні загальні форми реалізації стислості: передача певної частини повідомлень імпліцитно та компресія інформації. Говорячи про компресію, варто зазначити, що це явище більш характерне для англомовної періодики, адже українській мові властива певна лексична або словесна надлишковість, якщо порівняти з англійською [34, с. 13]. Для останньої характерним є те, що мовно-мовленнева економія реалізується, зокрема, шляхом вживання інфінітива у суб'єктному інфінітивному звороті. Наприклад:

Ruby Wilson was reported to have suffered serious injuries at Forest Place Nursing Home in Roebuck Lane, Buckhurst Hill, Essex, on Wednesday [35].

Зміст вищенаведеного прикладу є синонімічним змісту наступного складнопідрядного речення: *It was reported that Ruby Wilson had suffered serious injuries at Forest Place Nursing Home in Roebuck Lane, Buckhurst Hill, Essex, on Wednesday*. Отже, використання в газетно-інформаційних текстах суб'єктивних інформаційних зворотів пояснюється не лише прагненням авторів не вказувати на джерело інформації, а й домогтися економії місця.

Також варто звернути на увагу на граматичні та синтаксичні особливості англомовних і україномовних текстів газетно-публіцистичного стилю. Щодо характерних рис граматики англійських публікацій, слід наголосити на своєрідному використанні часів і станів, частому вживанні неособових форм, наявності особливих форм введення прямої мови та перетворення її на непрямую, а також широкому використанні складнопідрядних речень. Граматична специфіка українських видань, у свою чергу, виражена менш чітко, характерним для неї є використання пасивних конструкцій та узагальнено-особових форм дієслів [36, с. 201]. До синтаксичних особливостей текстів публіцистики належать: наявність коротких самостійних повідомлень (1–3 висловлення), які складаються з довгих речень зі складною структурою; максимальний поділ тексту на абзаци, коли майже кожне речення починається з нового рядка; наявність підзаголовків у всьому тексті для підвищення зацікавленості читачів [37, с. 151–152].

Висновки. Характерні риси текстів газетно-публіцистичного стилю варто поділити на дві групи: екстралінгвістичні та лінгвістичні. До основних екстралінгвістичних чинників належать, наприклад, сфера спілкування й особливості аудиторії. До лінгвістичних рис текстів газетно-публіцистичного стилю належать використання абревіатур, кліше, неологізмів та інших мовних засобів. Також важлива роль відводиться власним назвам, термінам певної тематики та специфічним заголовкам матеріалів. В основі мови преси лежить книжково-повсякденна лексика. Граматична специфіка українських видань виражена менш чітко, ніж характерні риси граматики англомовних публікацій. Стилiстичні та синтаксичні особливості обох мов не мають значних відмінностей. Перспективою нашого дослідження є детальний опис граматичної специфіки українських та англійських газетних текстів.

Література:

1. Баранник Д.Х. Українська мова на межі століть. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 40–47.
2. Гладкий М. Наша газетна мова. Харків – Київ : Державне видавництво України, 1928. 175 с.
3. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської і української мов : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 328 с.
4. Костомаров В. Языковой вкус эпохи. Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа. Москва, 1994. 247 с.
5. Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. Київ : Київський університет, 1998. 336 с.
6. Коць Т.А. Функціональний аспект лексичної норми в ЗМІ (на матеріалі газет 90-их років ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ін-т української мови НАН України. Київ, 1997. 6 с.
7. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык : учебник. Москва : Флинта – Наука, 2002. 384 с.
8. Android Co-Founder Has a Plan to Cure Our Smartphone Addiction. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-08-18/andy-rubin-explains-why-the-world-needs-another-smartphone>.

9. Iran and the world. URL: <https://www.economist.com/news/briefing/21728907-his-distaste-barack-obamas-accord-could-make-world-more-dangerous-place-donald-trump>.
10. Europe's grown-up. URL: <https://www.economist.com/news/briefing/21728641-assessing-leader-inscrutable-sphinxes-divas-and-queens-how-angela-merkel-changing>.
11. Академія наук вищої школи закликає бойкотувати організований Табачником з'їзд освітян. URL: <http://tyzhden.ua/News/33303>.
12. Живеться добре. URL: <http://tyzhden.ua/World/199966>.
13. Посередник світу. URL: <http://tyzhden.ua/World/199501>.
14. Вийти із замкнутого кола. URL: <http://tyzhden.ua/Politics/136885>.
15. Obama Addresses 'Bitter' Comment With Reporters. URL: <https://www.usnews.com/news/campaign-2008/articles/2008/04/14/obama-addresses-bitter-comment-with-reporters>.
16. Free exchange. URL: <https://www.economist.com/news/finance-and-economics/21588849-many-africas-fastest-growing-economies-have-not-relied-oil-or-mining-no-need>.
17. Wave of re-migration. URL: <https://www.economist.com/news/europe/21727104-thriving-economies-and-low-costs-living-are-luring-expats-home-west-eastern-europes>.
18. НБУ запустив новий мобільний додаток «Українська гривня». URL: <http://tyzhden.ua/News/199158>.
19. Кабмін схвалив законопроект про корпоративне управління у держбанках. URL: <http://tyzhden.ua/News/200799>.
20. Власником Укрсоцбанку стала люксембурзька компанія. URL: <http://tyzhden.ua/News/177596>.
21. Cornwall's Angry Brigade on the march. URL: <http://www.bbc.co.uk/blogs/grahamsmith/2011/09>.
22. Хто буде сміятися останнім – Віталій Кличко чи «Бритва» Раддок? URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/hto-bude-smiyatisya-ostannim-vitaliy-klichko-chi-britva-raddok>.
23. Piers Morgan to be silenced on Twitter. URL: <http://www.bbc.com/news/entertainment-arts-39350775>.
24. Арт-обстріл. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/2501/164/88624/>.
25. Українське місто увійшло до ТОП-5 найкращих у Європі, які варто відвідати цього року. URL: <http://tyzhden.ua/News/165870>.
26. Експерт: \$523 млн – зависока ціна для Одеського припортового. URL: <http://tyzhden.ua/News/170679>.
27. Рада почала з розминки. URL: <http://m.tyzhden.ua/publication/183285>.
28. Beyonce releases surprise song on Tidal. URL: <http://www.bbc.com/news/entertainment-arts-32188188>.
29. Top penalty-stoppers in the Premier League and Europe. URL: <http://www.skysports.com/football/news/11095/10605108/top-penalty-stoppers-in-the-premier-league-and-europe>.
30. Довга рука султана. URL: <http://tyzhden.ua/World/199502>.
31. Паршин А. Теория и практика перевода. Москва : Русский язык, 2000. 161 с.
32. Commercial property. URL: <https://www.economist.com/news/britain/21663236-wary-banks-pull-back-foreign-investors-go-shopping-sprees-shop-til-you-drop>.
33. Ужченко В.Д. Народження і життя фразеологізму. Київ : Рад. школа, 1988. 279 с.
34. Сухенко К.М., Гнатюк І.Н. К вопросу о номинализации причастий при переводе на английский язык. *Теория і практика перекладу. Республіканська міжвідомча наукова збірка*. Київ : КДУ ім. Т.Г. Шевченка, 1981. Вип. 6.
35. Buckhurst Hill nursing home murder: Man charged. URL: <http://www.bbc.com/news/uk-england-esssex-42192792>.
36. Павленко Н.О. Збереження поетичного потенціалу метафор при перекладних трансформаціях. *Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2004. № 17. С. 200–202.
37. Знаменская Т.А. Стилистика английского языка. Основы курса : учебное пособие. Москва : Кошкнига, 2006. 224 с.

Триндяк І. Н. Характерные черты английских и украинских газетных текстов

Аннотация. В статье определено и охарактеризовано специфику английских и украинских газетных текстов. Обращено внимание на грамматические, синтаксические и стилистические особенности прессы. Описано использование различных лингвистических средств в текстах газетно-публицистического стиля.

Ключевые слова: газетный текст, грамматические, синтаксические и стилистические особенности, пресса, лингвистические средства, газетно-публицистический стиль.

Tryndiak I. The distinctive features of English and Ukrainian newspaper texts

Summary. In the article we determine and define the specificity of English and Ukrainian newspaper texts. The attention is paid to grammatical, syntactic and stylistic peculiarities of the press. The usage of different linguistic means in the texts of publicistic style is shown.

Key words: newspaper text, grammatical, syntactic and stylistic peculiarities, the press, linguistic means, publicistic style.